

Çukurova

ADANA HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

CİLT : 1

(E K İ M 1946)

Sayı : 3

Cumhurbaşkanımız İNÖNÜ

Adanayı ziyaretlerinde şehirde tetkikler yapmak üzere Halkevinden çıkarlarken

Dili Belâsı

Gurbet garibe zor gelir
Yolu belâsı
Esin silâda kor gelir
İl'î belâsı.

Deli çaylar coşkun akar
Gelir taştan taş çarpar,
Biri önüne bend yapar
Seli belâsı.

Ağda benzer ötüşü
Başını alıp gidişi
Bülbülün feryad edişi
Gülü belâsı

«Hak» diyen ağzı kâşarlar
Akçalı eli öperler.
Tanrıya niçin taparlar?
Kulu belâsı.

Her derdini bile bile
Gönül vurulur güzele
Onun da çektiği çile
Dili belâsı.

Mustafa Arif Arık

KORİKOS

Secdeye kapanmış mabetler;
El açmış Tanrıya her sütun
Saraylar, bir korku halinde
Koyununa yığılmış sükûtun.

Kaç zafer destanı yazılı,
Çağlara, eğilmiş kaleler.
Taş olmuş her savaş sonunda
Kılıçlar, mızraklar, yeleler.

Çatlamış dudağı kemerin
Çeşmeler bir serap enkazı;
Düşünce ayaklar altına,
Sırrını unutmuş her yazı.

Gemiler dönmemiş bir daha;
Tarihe yol vermiş fenerler...
Bir mezar bırakmış yerine
Asırlık bilgiler, hünerler...

Sularda hâlâ kızkalesi
Bekliyor tasalı tasalı:
Kılıçtan kurtulan dalgalar
Söylüyor gördüğü masalı.

Hüseyin KALABA

BU SAYIDA

Bedri Görgün : Verem Savaş Derneği
Nihal Sanlı : Günün mimarisinde
Ömer Erdoğan : Teselli «Şiir»
Hamid S. Asyalı : Şikâyet «Şiir»
Lütfü Ayda : Kitaplar âleminde
Cengiz Turhan : Kızma «Nesir»
Zeynel Besim Sun : Ocaklı Görüşüyle
Eğer Binokey : 26 Eylül

Selâmi Asyalı : Kimdir - Nedir
Necmettin Esin : Otuz Yıl «Şiir»
Orhan Remzi Yürgeç : Şiir ve Müzik
Nâzım Tarhan : Macarların T. Hatıra.
Asyalı : Cum Do. Ayı-Son söz
Arif Nihat Asya : Renkler
Selâmi Asyalı : Memleket Ha. «Tezkit»
Necati Ümit : Dergiler arasında

Hüseyin Kalaba, M. Arif Arık, Ali Sevin, Mahmut Kuru, M. Bekir Demirkıran, Ali Rıza Koraltan, A. S. Yücebaş, T. Sayhan Eryalaz ve Hasan Yaşar Buluttan şiirler.

Dergideki Karikatürler Kemal ERGON tarafından çizilmiştir.

Çukurova

ADANA HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

CILT : 1

(E K İ M 1946)

Sayı : 3

Verem Savaş Derneği

Yazan : Dr. Bedri Görgün

Sermayesi halkın yüksek hamiyetine dayanan bir dernektir. Kuruluşu sevgi ve semkati bulur, çalışması düzenine girerse bir şehir, hattâ bir yurt için büyük başarılar meydana getirir.

Veremin ne amansız bir âfet olduğunu herkes bilir. Vücudun her yerinde oturan ve orasını harabeden bir hastalıktır. Verem ancak ve ancak para ile iyi olur bir zengin hastalığıdır. En çok Akciğerlerde ve en çok da fakir halkı seçtiği için yurdumuzda günden güne artmaktadır.

Fakir tabakayı korumak devlet ve cemiyetin vazifesidir. Bu tabakanın ekseriyetini işçi teşkil eder. İş verenler şimdiye kadar işçilerin vereminde hiçbir yardımda bulunmazlardı. Şimdi büyük ve devamlı iş yerlerinde çalışan her amelenin hastalık ve kazası, bilhassa veremin tedavisini bir kanunla patronlara yüklemiştir. Küçük işçi, gündelik amele, kısa süren iş yerlerinde çalışan amele ancak Devlet Dispanserleri ve Memleket hastanelerinden faydalanırlar. Hasta ve hastalık çok olduğu için bu teşekküller ihtiyaca kâfi gelmiyor.

Şimdi Adanada bunlara eklenen bir (Verem Savaş Derneği) kurulmuştur. Bu dernek zengin, fakir, memur, işçi, esnaf her sınıf halkı hiç bir menfaat gözetmeksizin zayıf vereme karşı koruyacak, veremli ise onu tedavi edecek, teşkilâtını genişleterek (Sanatoryum ve prevantoryum) lar açacaktır. Bu derneğin yaşaması için iş başına geçmiş olan idarecilerin ideal ve büyük birer ferağat sahibi olmaları lâzımdır. Zira onlar ücretsiz olarak bu işe girdiklerini bilecek ve en büyük vatan vazifesinin başına geçtiklerini müdrik olacaklardır. Hastalıktan kurtulan veya korunan her yurttaş bu millet ve bu güzel yurt için en büyük bir kazançtır. Bizde parasız halk için, zavallı ve fakir insanlar için ideal ve ferağatla çalışacak insan ender görülür. Eğer bu idealle çalışacaklar varsa iş başına geçsinler : Türk milleti kendi menfaati, kendi sağlığı için hiç bir fedakârlıktan kaçınmaz.

Her vatandaş bu kuruma küçük bir yardımda bulunmakla hem bir yurt vazifesini öder, hem de sırası gelince onun nimetlerinden faydalanır. Hamiyetli yurttaşların vereceği para ile Verem Savaş Derneği güzel bir Dispanser, sanatoryum ve prevantoryum açacaktır. Orada herkes en emin ve mütehassıs ellerde muayene, en fennî metot ve labratuvarlarda tahlil ve röntgenden geçecektir. Bunun karşılığında Dernek bir kuruş bile almayacaktır.

Verem Savaş Derneği sempati bulup genişledikçe işçi topluluklarını, İlk okul, Orta okul, Lise ve diğer okullar öğrencilerini, fabrika işçilerini isteyen herkesi sıra ile zayıf ise sağlam dahi olsa röntgenden geçirecek gerekirse filimlerini alacaktır. Böyle sıkı araştırmalar gizli ve henüz yeni başlamış veremleri meydana çıkarır. Harp sıralarında İsviçrede Veremin çok arttığı % 3 den % 33 e kadar yükseldiği bu metotla meydana çıkmıştır.

Bugün içimizde sağlam diye dolaşan, senelerce dairelerde vazife görmüş veremliler vardır. Bunlara hiç bir teşekkül yardım yapmıyor. Bunlar hasta haliyle çalışarak çocuklarını beslemek zorunda kalıyor. Kan kusup, balgam çıkardığı için etrafa verem mikrobi saçarak aramızda yaşıyorlar.

İşte Verem Savaş derneği halkın kurduğu, halkın yaşatacağı bir dernek olacağı için bütün bunlara el uzatacak, iyileşmelerine, çocuklarının korunmasına, gelirleriyle onların geçinmesine yardım edecektir.

Adanın gönlü gani, hamiyetli, yurt ve insanlığı sever bütün zenginlerini şimdiden bu hayırlı derneğe yardıma davet ediyorum.

5038000
1946.3-5
Hediye: Türk Tarih Kurumu, 2024

200 TL

GÜNÜN MİMARİSİNDE İÇTİMAİ TARAF

Yazan : Y. Mimar NİHAL SANLI

XIX. cu asrın başlangıcına kadar, Mimari : geçirdiği istihale ve tahavvüllerinde, asırların muhafazakâr ve Aristokratik haletiruhiyesini bariz surette inikâs ettirir.

Bu devirler içindeki misaller bize Devlet veya hut da büyük servet sahiplerinin haşmeti ve debdebesi ile mütenasiben tezahür ve inkişaf eder.

Mevzu, saraylar, belediye binaları, katedral ve ibadete tahsis olunmuş dinî mevzudaki binalar, zafer takları ve bu kabil resmî binalarla, derebeylik ve şövalyelik devirlerin mahsulü Şato, Kule, Bey ve Ağalara mahsus Konak ve Yahlar, Köşkler gibi muayyen zümrelerin refah ve gösteri hislerine tekabül eden yapılarıdır.

Ancak bu tarz bir mütalâa ile XIX. uncu asrın başlangıcına kadar Burjuvanın ve fakir tabakanın kendine mahsus bir sivil mimarisi yoktur mütalâasına varamıyacağız.

Çünkü : Mahallî imkân ve amillerin iklimin ve malzemenin doğurduğu karakteristiğe, en basit kasaba evlerinde bile rastlamaktayız.

Ancak asırların içtimai zaruret ve icaplarını, medenî yaşama şartlarını bünyesinde ihtiva eden mesken tipi gene mevzu bahis tabakanın bir sınıfına veya hut da asgari haddine tekabül etmekte, geriye kalan ekseriyet de gayri sıhhi ve ihtiyacı karşılamıyan evlerde, mezbeleliklerde yaşamak zorunda kalmaktadır.

Halbuki, Modern - Mimarinin, daha doğru olarak Günün Mimarisinin en içtimai tarafı gayesinin cemiyete ve umuma mahsus oluşu her sınıfa tekabül edişi ve bilhassa kazancı sabit olan işçi, amele ve Devlet memurlarında müsavi hakların mütalâa edilışı şayanı dikkat ve en insani tarafıdır.

Bütün mesele işi basitleştirmek normallara ve en iktisadî ölçülere sokabilmektir. Çap ne olursa olsun mesele insani zaruretlere mikyas değişik olmak üzere temin edebilmektedir. Şu halde aile hayatını gayet iyi tanımak, hıfzıssıhhaya sahip olmak ve aynı zamanda bütün bu imkânlar içinde mimarinin sanat tarafını tahakkuk ettirebilmek, çareleri, tabii ki ucuzluk meselesi gene en başta bulundurmak şartı ile.

Yukarda saydığımız evsafa evi, plân karakteristiğini bulmak, mimarinin şehircilikle olan münas

sebetlerini tanzimle, aynı zamanda umumî eğlence ve gezi yerlerini mesken adaları ile mütalâa etmek ve faydalanmayı mütevasiyen taksim etmek zaruretleri....

XVIII. ci asrın ikinci yarısında doğup XIX. cu asrın başında bütün Avrupayı altüst eden, Fransa ihtilâli, demokrasi fikrini doğurup, hürriyet hakkının tanınması ve insanların müsavi doğup hayat şartlarının da idrâk edilışı, mimaride de kuvvetle akisler gösterdi. Mesele içtimai inkişaf ve kendini maddede, inşa usullerinde ve mimari esaslar üzerinde gösterecek kadar, insani zaruretlere tamamen tanımayı hissettirecek kadar kuvvetli idi.

XX. nci asır medeniyetinin ve sosyal hayattaki, tekâmülü icabettiren fabrika sanayii ve fabrikasyon ortaya yepyeni meseleler çıkardı.

Makine sanayii çalışmayı kolaylaştırmak ve istihlâki son haddine çıkarmak gayesini esas kabul ettiğinden, yaşama ve şeraitlerini tahavvüle ve eski esasları dumura uğrattı.

Yepyeni bir sınıf ve mensupları şehirlerin büyük bir kısmını teşkil eden bir amele, işçi, ustabaşı, teknisyen sınıfı teessüs etti.

Ve bu sınıf bir kuvvet, içtimai bir varlık şek-

TEMENNİ

Sen bir mektup bekliyorsun yârdan
Bahar gelivermeli.
Yeşerivermeli çimler,
Yar çıkıvermeli karşı yollardan,

Bir masal avutuvermeli
İstirap çeken ruhumu.
Bir ninni uyutuvermeli
Ve sen unutuvermelisin
«Garip kişi» olduğumu.

Gözyaşlarında parlayıvermeli
Bir sevincin tebessümü ansızın.
Ve o anda duymalısın sesini
Sevdiğim kızın.

Ömer Erdoğan

linde kendini idrâk edince haykırmak cesaretini buldu, haklarını istedi, hem hepsini....

Binnetice yeni yeni ihtiyaç ve zaruretlerin en başında mesken meselesi geliyordu. Gerek devlet ve gerekse hususî fabrika sahipleri kapitalistler başlangıçta işi basit zannettiler veya hut da bu sureti hal işlerine geldiğinden, buhranı önlemek için şartları tam karşılayıp karşılamıyacağını düşünmeden, binlerce küçük ve kullanışsız ev ve baraka inşa ettiler ve bu durum bir müddet için işçi ve amele tatmin etti.

Ancak işçi çalışma şeklinin zorluk ve bünyesinde yaptığı yorgunluk haddini müdrik olunca, (Bilhassa kimya sanayii ve maden ameleleri gibi şartları ağır olanlar) rollerinin ve fedakârlıklarının ehemmiyeti ile mütenasiben şartlar koşular ve bu mevzuda zaman zaman grevler ve bazen üzerinde devletin bile ehemmiyetle durmasını zaruri kılan hadiseler zuhur etti.

Binnetice eski ve köhne Avrupada büyük ölçüde bir mesken buhranı başgösterdi, hem de zaman zaman cemiyetin bünyesini sarsacak ve devlet iktidarını zehirleyecek kadar kuvvetli aksülameller kendini gösterdi.

Şimdi mesele bu müşkülü halletmek buhranı önlemek hem de hava ve güneşi bol en sıhhi ve içtimai ölçüde mesken adalarını ve mesken mahallelerini kurmak icabediordu.

Mesele bu kadarla halledilmiş olamıyor, işi şehircilik ile beraber mütalâa etmek ve şehircilikte yepyeni ilmi ve bedii esaslara müstenit bir inkişaf icabediordu.

Eski şehirlerin bu yüzden bazan tanzim ve tevsi yerini şehrin yanına inkişafı boş ve yeni arazide yapmak icabetti ve bu sureti hal en iyi neticeler verdi.

Bu yüzden ki Mimarinin ve bu mesleğe intisap etmiş olanların rol ve mükellefiyetleri bu ağır şartlar içinde dünya çapında bir hususiyet arzetti. Bu arada başlıca manilerden biri de iktisadî amiller, dünya iktisadiyatına dayanan para zaruretleri idi. Arsa ve inşa fiatları ve bu fiatların bazan fahiş hadlerde oluşu sermayedarların şahsî kazanç hadlerinde gösterdikleri dikkat, bu kalkınmada belli başlı maniler oldu. Halbuki amele ve işçi yorgunluğunu gidecek sıhhi şartları bulmadığı takdirde netice kapasite ve iş randımanına müessir olacağından Devlet ve Kapitalist yavaş yavaş işin ruhunu kavradı ve daha insaflı oldu.

Diğer taraftan da yaşama ananesinde ve itiyatlardaki tahavvül, mesken programının tenakus ve tevazuu, lalanın, dadının hattâ hizmetçinin ender mütalâalardan oluşu, eski kırk odalı konaklar, devâsa binalar inşaatını biraz zenginler için bile müşkil kıldı.

Artık kullanışlı daha samimi, evler istemekte apartman ve bekâr evleri, meselesi mimaride yeni bir mevzu olarak halledilmeli idi. Umumî eğlence ve kültürel binalar; meselâ tiyatro, sinema, müzikhol

ŞİKÂYET

Seni arıyorum kıyı bucağın
Seni arıyorum Tanrım.
Hürriyeti alkışlıyan
Nasırlı ellerde
Seni duyuram..

Şu sararıp dökülen yaprak
Ömrümü sürükler caddelerde.
Adınla başlarım
Ekmek kavgasına.

Talih kuşu kısmetimi
Emrinle takar gagasına.
Başımı unuttur
Ayaklarıma uyarım.

Besmelesiz doğar güneş
İzinsiz yanar ufuk.
Nefsim demir kundakta çocuk
Seni arıyorum kıyı bucağın
Seni arıyorum Tanrım.

Hamid Salih Asyalı

ve sayfiye otelleri, kaplıcalar, otel ve pansiyon binaları ve her devirden fazla inşa olunan millet hastane ve dispanserleri inşa olundu ve hergün yeniden inşa olunmak zaruretinde kaldı.

Bu hal müşterek teşebbüs ve kalkınmayı mucip kıldı. Hırs ve ihtikârdan azade cemivellerin teşekkülünü, icabettirdi. Netice olarak saydığımız bütün zaruret ve geniş mikyastaki mebani, yepyeni bir hayata tekabül edecek, inşa bilgi ve sanatının teessür ve tekâmül meselesini doğurdu.

Bu arada BETON-ARME gibi plastik imkânların en iyisini veren ve XX. ci asrın materyalist zihniyetine uyan yeni bir malzemenin bulunuşu, mimaride fabrikasyonun teşekkül ve inkişafı, EEMONTABL evlerin iktisadî ve pratik oluşu inşa müddetindeki sayı hayret farkları veriş ve bütün bunların iktisadî ve içtimai şartları bir arada tahakkuk ettirebilmesi, bugünün mimarisinin esasını, daha doğrusu içtimai tarafını teşkil ediyor.

Ancak bu maddeliçik zihniyeti diğer plâstik sanatlarda olduğu gibi Mimaride de kalite tenakusu ve sanatta sathilik, tehlikesi gösterdi.

Bu mesele ayrıca üzerinde durulmağa değer ve bilhassa müstakbel sanat tahavvüllerindeki rolü bakımından şayanı ehemmiyet bir meseledir. Bu yüzden biraz mevzuumuz dışına çıktığından burada mütalâa edemiyecğiz.

KİTAPLAR ALEMİNDE

Yazan : Lütü Ayda

Kitaptan bahsedildiği zaman hatırıma ilk gelen şey, A. Frans'ın (Kraliçe Pedok'un kebabçı dükkânı) adlı romanı olmuştur. Muharrir burada kitabı, mitik ve antikiteye dayanan, felsefi ve ilmi bir belâğatle roman çerçevesine girecek tarzda canlandırmaya çalışır; ve kitabı burada olduğu gibi yükselten, ona en değerli yerini veren eser de pek azdır sanırım:

Kral sarayları gibi muazzam bir kütüphane gözümlerde canlanır. Kitaplar kemiyet bakımından olduğu kadar keyfiyet bakımından da çok ve müte-nevvidir. Yüz yılların sırlarını sayfalarında gizliyen kitaplar, aksağıl filozoflar gibi bu kütüphanede yerlerini almış dururlar.

Değerli okuyucularıma romanın bu kısmından tercüme ettiğim bazı paragrafları aynen alacağım (1) Aşağıdaki konuşma bütün hayatım ve servetini kitaplara veren Mösyö Astarak adlı bir zatın kütüphanesinde geçer. Yanındakiler, kütüphanede yeni vazife almış biri genç diğeri yaşlı iki ilim adamıdır.

Mösyö Astrak bize :

«İşte, dedi. Üçüncü pencere ile dördüncü arasında görünen masalar dünyanın en meşhur ilim kitaplarını ihtiva ederler. Doğu memleketlerinin en esashi vesikalaları burada birbirine son randevülerini vermiş bulunuyorlar. Karşıda üzeri altın ve gümüş işlemeli ipek perdelerle süslü şayanıhörmət kitaplar da var. Her biri Bizans imparatorları gibi ayrı ayrı mantolarına bürünmüşlerdir. Bir kısmı da yandaki fildişi kutular içinde gizlidirler.

Sonra bir tomar papirus göstererek :

«Bunlar da Mısırdan geldiler. Şu gördüğünüz ponopolitenli Zozim'in kitabıdır. Herkes buna kaybolmuş gözile bakıyordu. Bizzat onu ben Serapis rahibinin tabutu içinde buldum.»

Parlak kâğıtlarla süslü, üzerlerinde Yunanca harfler güçlükle okunan kitapları işaret ederek :

«Bu kitaplar da şimdiye kadar hiçbir fânî tarafından bilinmeyen hayat sırlarını gizlerler. Biri Persli Sofais'a diğeri de Sent - Evanjil kilisesinin Başpapasına aittir. Bundan sonra Ravende bir mağarada bulunan ve Ptolemais Papasına ait el yazısıyla yazılan kitapları tetkik edeceğiz» dedi.)

Baştanbaşa vücudum titriyordu. Mösyö Astarak dışarı çıktığı zaman, hocam Zozim'in Papiros kitabı önüne diz çökerek bana :

— Oğlum, dedi. Dünyada en son hakikat ancak Tanrının yanında bulunur; amma şu gördüğün kitap Zozim'in kız kardeşi Teozibi için yazdığı İmut adlı kitaptır. Akılları durduracak değerinde hakikatler gizliyen bu kitabı okumak ne büyük bir şeref ve ne sonsuz bir zevk sayılmaz mı? Bu işe bütün günlerimi ve gecelerimi feda etmek niyetindeyim. Şu dakikada işsizlikten, gayesiz yaşamaktan çirkin bir hayata düşen ve kendilerini sefahata alıştıran insanlara bilsen ne kadar acıyorum.

Bir Mısır papirosunun verdiği zevki insana hangi kadın verebilir? Rica ederim şu muazzam kütüphaneye ile bir mahalle meyhanesini, kitaplar arasında geçen hoş sohbetle bir çardak altında okşanan fahişeleri bir mukayese ediniz; o zaman hangi cihette hakiki sükûneti ve huzuru bulacağınızı anlarsınız.

Anatol Frans'ın yukarıda kitap hakkındaki kıymetli fikirlerini sıraladıktan sonra, biraz da kitabın taşıdığı isim ve ihtiva ettiği bilgi üzerinde duralım. Bu hususta Artür Şopenhavı «muharrirlik ve üslup» hakkındaki yazısında fikrini şöylece ihtiva eder:

«Bir mektup için adres ne demekse bir kitap içinde taşıdığı isim aynı şey olmalı; bir eser ölmemeziğe varması için o kadar fazla güzellikleri içine almalıdır ki, bunların hepsini kavrayıp takdir edecek kimse kolay kolay bulunmasın. Hülâsa Ariostun «Hilkat onu yarattı ve sonra onun döküldüğü kalıbı parçaladı» sözüne uyruş olsun, der.

Bazan da kitabın ne taşıdığı isim ve ne de ihtiva ettiği bilgi ona ölmemeziğe veremez de, hakkın-da yapılan tenkitler onu ebediyete çıkarırlar. Bu hususta Rus Romancısı Gogul'un «Ölü ruhlar» adlı kitabı neşrettiği zaman meşhur münekkittlerden Bilinski, bu romanın diğer eserleri yanında sönük kaldığını ona gönderdiği meşhur bir mektupla şöyle ifade eder :

«Bazı kitaplar ihtiva ettikleri bilgi ile değil, haklarında yazılan yazılarla yaşarlar.»

Ekreman bu fikri destekliyerek Göte ile yaptığı konuşmalarından birinde şöyle der :

«Derler ki kitaplarında alın yazıları vardır. Bu söz onların dünyanın dört bucağına yayılışları için ne kadar doğru ise, herhangi bir kitabın yazılışı için de öyledir.»

(1) La rotisserie de la veine Pe'dauque Say. (88 - 90 - 91)

KIZIMA

Yazan : CENGİZ TURHAN

OYNA çocuğum, yıldızlı mavi göğü bir Buhara kalpağı gibi başına geymiş olan şu parlak ay, uzak ve muhayyel ümitler gibi şu ışıltılı titriyen yıldızlar, ve şu mavi gökte yanan parlak güneş, seni avutacak hergün çocukluğundan bir parça ayırıp bugünden daha çok uzaklara götürecektir.

Oyna çocuğum, sana altın bilyalar bembeyaz mermerden, altından bebekler mi aldım! Fakir bir bebeğinden başka neyin var?!

Gül, oyna eğlen çocuğum! Bu senin en tabii hakkın. Onu hiçbir kimse elinden almaz. Sen ki oyunun, eğlencenin çocuğusun. Bu bayramda seni bindirip senin gibi sevinerek seyrine daldığım, atlı karıncalar, renkli tayyarecikler, döner dolaplar, kayak salıncaklar, ve şu çılgın neşe, yarın senin bu çocukluk günlerinin bayram yerlerinde kalacak.

Gül, oyna eğlen çocuğum, sen ki ıstırap günlerinin neşeli çocuğusun. Gönlümün en sıkıntılı zamanlarında dahi seni, güler gördüm.

Gül, oyna eğlen çocuğum, annen ve ben senin üzerinde titrerken, sen de şımarmadın, biraz yüz bulmadın diyemiyeceğim. Böyle olsa da sen oyna ne zarar!

Gül, oyna eğlen çocuğum, bugün cinciklerinle evcik oynuyorsun. Sağ kalırsan yarın bir yuva kuracaksın. Senin de çocukların olacak Anne olduğun gün, bir bayram yerine canın gibi seveceğin yavrularınla gidersen, neşeli neşeli gülen eğlenen çocuklarını büyük bir dikkat kesilerek seyrine daldığın gün kardeşlerini, anneni ve beni hasretle hatırlarsın elbet... Gül, oyna eğlen çocuğum!

Kitap var ki muharririni yarı yolda bırakıp ölür. Dita var ki muharrir onu yarı yolda bırakıp fânîlere karışır. Ve yine kitap var ki henüz dünyaya sayfalarını açmadan yazanın başına belâlar açar, onu vatanından, yuvasından uzaklaştırır. Kitap var ki yıllar boyunca muharririn masasının bir köşesinde yaşar; onun ikbal devrini başka gözler görür, kazandığı şöhret başkalarının başına çelenkler örür.

Şimdiye kadar kitabın methini yapan kalemler, bundan sonra onun aleyhinde bulunduklarını, tabiatın ve hayatın da bir kitabı olduğunu, dünyada en hakiki bilginin ancak hayat kitabından elde edilebileceğini, ileri sürdüklerini göreceğiz;

Andre Jid hatıralarından birinde şu satırları kaydeder :

«Durmaktan kitap okuyorum. Ne diye gençken böyle çalışmadım. Amma o zaman doğrudan doğruya hayatla temas etmek ve kitapların perdesini kaldırmak istemedim de ondan» der.

Büyük İngiliz tiyatrocusu Şekspir de «Akıl emeği boşa gitti» adlı piyesinde şöyle devam eder :

«Durmaktan okuyanlar, başkalarının kitaplarından gelme değersiz bir selahiyetten fazla birşey kazanmış olamazlar. Bütün zevkler boştur. En boşları da para ile kendine dert yerine kitap satın almaktır. Ve hakikatı arıyacağım diye derde katlanıp kitapların üstüne eğilmektir. «Gerçek olan şey; kitaplar içinde hakikat insanın gözüne kahpeçesine perde çeker.»

Şair Mithat Cemal Kuntay «Kitap ve hayat» adlı son yazılarından birinde, kitabın hasta mizaçlar üzerinde doğurduğu menfi tesirlerden bahsederken şu fikirleri ileri sürer :

«Kitabın hayata ne kadar musallat olduğunu görmek için, yalnız romanlardan çıkan sokak katillerine bakmak yetmez; Felsefe kitaplarından çıkan delilere, tarih kitaplarından çıkan kahramanlara, hattâ bir manzumeden çıkan şehitlere de bakmalı. Nasıl ki Fransa ihtilâlindeki meczupların bir kısmı Russo'nun eseridir; ve nasıl ki Almanyanın bir numaralı delisi de Niçenin ve Gobinonun eseridir.» der.

(Devamı 16. ncı Sahifede)

OCAKLI GÖRÜŞÜYLE

Yazan : Zeynel Besim Sun

Bilgiç ve bilgin görünme merakı içinde çalkalanan âlemde ayrılarak yığınlara inmek, pek çoklarına katlanılması hoş olmıyan, hattâ yüksek şahsiyeti düşüren bir fedakârlık gibi görünürse şaşmamalı. Halbuki bizim dâvamız, Türkiye'nin ve Türk gençliğinin ana dâvası köy ve köycülük dâvası değil midir? Kim kime neyi anlatıyor? Memleket nüfusunun yüzde beşini zor bulan aydın zümrenin birbirlerinden öğrenecek nesi vardır? Yirmi küsur senedenberi bilgilerimizi birbirimize tekrarladık, durduk; halk dediğimiz asıl ırşada muhtaç yığınlar da bizi Çince dinler gibi dinledi.

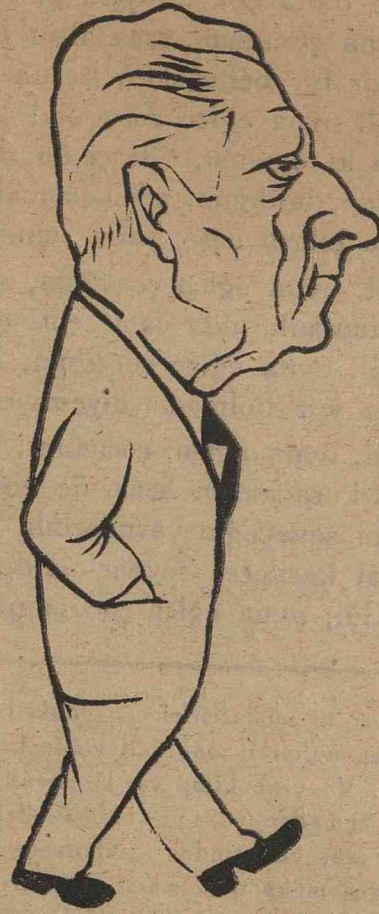
Halkevlerimizin yıllık raporlarında klişeleşen cümle şudur : Bir yıl içinde 14 köy gezisi yapılmış, köylülerimize ilaç dağıtılmıştır. Peki; sonra ne olmuştur? Köye bir ağaç mı dikilmiştir, köylünün yaşama şartlarından, eh o yaşama şartlarından binde biri mi değiştirilmiştir, köylünün bilgisine bilgimi katılmıştır? Bunların hiç birisi olmamıştır amma rapor ittifakla kabul ve idare heyetine teşekkür olunmuştur. Takdir buyurursunuz ki köycülük ve, geniş ifadesile halkçılık bu değildir. Halkevleri kendi bölgelerini parsellere ayırarak programlı bir çalışma sistemi içinde köylüye evvelâ yüz yıkamasını, en az haftada iki defa tıraş olmasını, bir tarafı kesilince örümcek ağı yapıştırmamasını, yüz çarpılmasının üf-rükle iyi olamayacağını ve - ayıp değildir söylemesi - Apteşânenin ne olduğunu öğreteceklerdi. Bizde köylü müspet ilimle hâlâ alay ediyorsa kabahat kimin?

Üç el çantası, birisi asıl makine, birisi hoparlör, birisi doldurulmuş elektrikli. Fiatı geçen ayki para ile 1500, şimdiki para ile 2000 lira, sesli sinema makinesi. Bu, yeni bir icad değil ki. Yıllardanberi var. Evet; var amma hiç bir halkevimizde yok. (Bir medenî adamın yirmi dört saati) isimli filmin özeti: Sabah kalkınca ne yapılır, yemek nasıl yenir, evde karı koca, anne çocuk, kardeş akraba muşaretleri, temizlik mefhumu! Çantalar otomobile; köy gezisi. Göze ve kulağa hitap! Azınlık okulları bu güzel makinelerden ne büyük faydalar sağlamışlar? Ben okullara karışmak istemem; fakat Halkevlerimizin dikkatini çekmeği bir borç biliyorum.

Bu memleketin temeli köy mü? Bu gerçekte mutabık mıyız? O halde yayında, propağandada, çalışmada esas budur. Aydın zümre eğilerek elini uzatmaz da yığınların elinden tutmazsa halkı kim kaldıracak? Halkevlerimiz Bürokrat zihniyetten yüz-

de yüz uzaklaşarak dâvayı ele almazlarsa güzel, fakat boş birer bina olmaktan kurtulamazlar.

Bizim nesli Türk ocakları yetiştirdi; onun için hükümlerimiz kesin, sözlerimiz serttir; kusura bakılmasın.

On dokuzuncu yüzyılda doğup Yirminci yüzyıla ayak uyduran KELOĞLAN Başyazarı Zeynel Besim SUN'un Keli'ne dair atasözleri

Keloğlanın kazancı başının ziftine yetmez
Kel başın tıraşından ne olacak
Kel başa şimsir tarak
Kel dövünür, uyuz sürtünür.
Kelin aybını takke örter
Kelin mecali olsa kendi başını kaşır.
Kel yanında kabak anılmaz
Kele kösedden imdat umulur mu?
Kele tırnak vermek olmaz

—26 EYLÜL (1)—

Yazan : Enver Binokay
Halkevi İdare Müdürü

Sayın Yurttaşlarım;
26 Eylül 1946... Türk Dil Kurultayının Dolmabahçe Sarayında toplanmasının 14. neü Yıldönümü.
Dil Bayramı hepimize kutlu olsun!

Devrimler içinde en büyük devrimimiz... Bize, dilimize benlik veren devrim, Dil devrimidir.

Dil devriminden gaye, dilimizi millileştirmektir.

Millî dil, o dili konuşanlar için mukaddestir. Millî dil ana dilidir. Herkes anadilini sever ve sevmelidir. Ana dilini sevmiyen insan, kendi benliğini sevmiyen, kendinin ne olduğunu bilmiyen insan demektir.

İnsanın ta küçüklüğündenberi evvelâ annesinin şefkat ve sevgi duygularına dilmaç olan, sonra hayata dair aldığı bütün bilgilerini öğreten ana dil olduğundan, bağlılık ve sevgi pek tabiidir.

Türklerde millî dile bağlılık başka uluslardan daha ziyadedir. Buna delil olarak yüzyıllardanberi her şeylerini kaybetmiş olan Altay Türklerinin bugüne kadar millî dillerini saklamış olduklarını göstermek kâfidir.

Dil devriminin gerçek anlamını belirtebilmek için evvelâ dilimizin tarihini inceliyelim :

Türkler, Orta Asyada yaşadıkları zamak iki medeniyetin etkisi altında bulunuyorlardı : Doğuda Çin medeniyeti... Batıda İran medeniyeti...

Orta Asya Türklerinin hanları ve hakanları kendilerini büyük gördüklerinden, Çinlilerden kibirli ve azametli gösterecek adlar ve

soyadları almışlar, idare kuruluşlarında komşu uluslara beazemek istediklerinden Çince ve Acemce devlet idaresine ve memuriyetlere dair rütbelere vermişler, lakaplar takmışlar, terimler kullanmışlardır.

Bu böyle iken küçük bir topluluk dışında, millî şuur sahibi millî benliğine hâkim Türk kabi'eleri yabancı dillerden alınmış bu adları, bu lakapları, bu terimleri benimsemediler, hazmedemediler. Yabancı kelimeleri her zaman yabancı gördüler. Türk dilinin sağlam kalıbını, şeklini, zenginliğini, ahengi-ni ve ruhunu bozmadılar.

Sonraları Türkler Batıya doğru göç ettiler. Yeni geldikleri yerler eski bir medeniyetin bulunduğu alanlardı. Yerleştikleri alanın medeniyeti Türklerin göçebe hayatı üzerine önemli etkiler yaparak Selçuk, Timur ve Osmanlı hanedanı devrinde pek çok Türk bilginleri Türk edip ve şairleri yetiştirdi. Bunlar o zamanın Acem ve Arap bilim ustaları (üstatları) boy ölçüştiler.

Başlangıçta Osmanlı tarihçileri ve şairleri Atalarından kalan dilin temizliğini, özelliğini bir zaman için korudular. Sonraları Osmanlı aydınları Arapın bilgi dilinde kullanılan terimleri, Acem edebiyatında sadece gösteriş olan yaldızlı parlak kelimeleri, iğreti birleştirmeleri Türkçe yazılarda kullandılar. Bu suretle Acemleşmiş (şairler, Araplaşmış mollalar Türk diini değiştirdiler. Bozdular. Hattâ daha ileri giderek gündelik konuşma dilini de böylece konuşmağa başladılar. Bu, millî dile karşı işlen-

miş suçların en büyüğüdür. Bunun sonucu olarak zamanla, öz Türk dili aydın Türkler için yabancı bir dil oldu. Eski, canlı ve millî dil köylüler tarafından kullanıldı. Şehirli (Kaba dil) diye alay etti.

19. neü yüz yılda batı medeniyeti doğu medeniyetine etkisini göstermeye başladı. Bu etki sonunda Türkler, Fransız kültür ve diline doğru gittiler. Bu suretle Arap ve Acem etkisi altında bulunan Türk dili, bir de Fransız kültürü boyunduruğu altına girerek, Türk dilinin orijinaliği, benliği, egemenliği bütün bütün tehlike altına girdi. Günaydın verine Bonjour; Tünaydın yerine Bonsuvar; seviyorum yerine Jövuzem ve buna benzer kelimeler o zamanın armağanıdır.

Bunun üzerine ulusçu Türkler, faaliyete geçerek ilk Türkçülük hareketi başladı: «O Acem, bu Çerkes ya ben neyim? Ben de Türküm» diyen Necip Asım, fikir Türkçülüğü ile işe başlamıştır. Meşrutiyetten önce ve sonra bir takım şairler, ressamlar, mimarlar, Türk ocakları Türkün geçmişini geleceğini ve bu gününü incelediler, yazdılar yazdılar.

Mehmet Emin Yurdakul, «Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur.» şiirile, Ziya Gökalp «Türkçülüğün esasları» kitabı ile kültür bakımından her alanda Türkçülüğü sistemli ve programlı bir şekilde tesbit ettiler.

(Sonu Kapakta)

(1) Bu Hitabe 26 Eylül 1946 Dil Bayramında Halkevi Bahçesinde söylenmiştir.

KİMDİR NEDİR ?

HANDAN

Hazırlayan : Selâmi ASYALI

Daha sekiz aylık iken babası ölen handana Amcası Refik Cemal Bey babalık yapmakta ve Handan'ı kızymış gibi sevmektedir. Pek güzel olmanın bu kız, derin bir hassasiyete ve her şeyi öğrenmek isteyen bir ihtirasa sahip kudretli ve füsunküdur. Refik Cemal Bey Handan'ın zekâsına, kudretine mestundur. Ona hususî hocalar tutmuştur. Hocalarının içinden ateşli heyecanlı ve büyük bir maksat peşinde koşan Nâzım Bey, Handana aşiktir. Eşi olmasını teklif eder. Handan da onu beğenmektedir. Fakat Nazım'ın bu teklifinin aşkından değil de daha ziyade büyük maksadına eş olacağını düşünerek yaptığını bildiği için büyük bir teessür duymaktadır. İşte Nazım'ın bunun için reddeder.

Her nedense bu hassas, içli ve maddiyattan nefret eden Handan iriyarı sakallı ve çok zengin bir adam olan Hüsnü paşayla evlenir.

Hassas bir kızın böyle maddi bir erkekle evlenmesi herkesi hayrete düşürür.

Bu sırada tevkif edilen Nazım Bey hapisaneden Handana yazdığı iki mektubu müteakip intihar ediyor. Bu olay, zaten halkın Hüsnü Paşaya duyduğu nefreti bir kat daha arttırıyor.

Handan Hüsnü Paşayla Avrupadadır. Bu sırada Refik Cemal Bey de Londra şehbenderliğile Avrupa'ya Nerimanla evli olarak gelir. Ve Neriman Handanla burada tanışır. Handan'ın hayranı olur. Neriman'ın burada iki çocuğu olur. Erkeğin adını Handan Nâzım, Kızın adını da annesi Handan koyar.

Refik Cemal evlâdı gibi büyüttüğü bir kıza ve Handan da bir ağabey, bir baba gibi bildiği Refik Cemale nasıl bir aşk besleyebilirdi?

Fakat kaderin ne sakladığı önceden anlaşılmıyor. İnsan hiç düşünmediği yahut ummadığı bir şeyle burun buruna gelince nasıl şaşırır ve kurtulmaya imkân bulamazsa Handan da iradesine gem vuran bu affedilmez aşktan kurtulamıyor. Refik Cemal de aynı korkunç akibetin kurbanı ve esiridir.

Her ikisinin de bilinci altında saklı kalan bu aşk Handan'ı ezen ıstırapın hummasının tedavisi altında patlak veriyor. Alabildiğine hassas ve madde-

— Devamı 16. ncı Sahifede —

Çocuk

Gözleri bir rüya peşinde kalan,
Ruhun dünyasında doğan bu çocuk;
Bir sesin, bir sesin aşinasıydı..

Geceler, gündüzler akıp giderken,
Hayat; bu fânide, oldu bir diken.
Yaşamak yaşamak onun yasıydı..

Ali Sevin

SEVİNÇ

Gözlerde ümit salkımları var,
Dudaklarda yaşamak şarkıları.
Kapılar her arzuya açık
Ruh, azadetti ıstırapları.

Gökyüzünün bilmem hangi katında,
Nurlarla yıkanmış gibidir kalbim.
Bu mavi semanın rengi altında
Sevinçle yaşamak ne güzel Rabbim.

Mahmut KURU

BİR GÜN

Bir gün çiçeklerle gel bahçemize:
Ruhanda bütün yaz hatıraları.
Geceler, aşına geceler bize
Mevzuumuz hep aşk maceraları.

Bir gün ömrü felek bitecektir;
Unutmasalar da dostlar adını.
Bulutlar baharı getirecektir
Kuşlar kanadında her muradını.

Mustafa Bekir Demirkıran

Şeyh Sadii Şirazî'den

Çocukluğunda yumruğum kuvvetli idi. Uşakları, kendimden küçükleri incitirdim. Birgün benden kuvvetli birisinin yumruğunu yedim, bir daha zayıflara eziyet etmedim.

Sakin gafletle uyuma ki, millet reisinin gözüne uyku haramdır. Daima halkı düşün, onlarla meşgul ol. Zamanın sana galip geleceğinden kork.

Garazdan hali olan nasihat, derdi gidermede ilâç gibidir.

Bir çıplak, birisinden bir akçe borç aldı. Onunla kendisine ham deriden bir giyecek yaptı. Sonra şikâyetle inliyerek «Ey uğursuz talihim, dedi, bu ham derinin içinde sıcaktan piştim.»

Bu ham adam çektiği sıkıntıdan şikâyeti uzatınca zindandan birisi ona şöyle dedi : «Ey ham adam! Alıta şükret ki, Bizim gibi senin de elin ayağın bağlı değildir.

Birisi bir imanı tama rastgeldi. Onu cıfıt sandı. Ensesine bir tokat attı. İmanı tam, darılmadıktan başka çıkardı, ona gömleğini bağışladı.

Mütecaviz utandı : «Bana ikram değil af lâzımdır. Beni affet fena ettim.

İmanı tam : «Ne kadar teşekkür etsem azdır, dedi. Çünkü senin zannettiğin adam ben değilim.

Ebül'alâ el Muarri'den

Hayır işlemek sultanları eriten oruç değildir.

Dediler ki «Körlük çirkin bir manzaradır.» Ben de cevap verdim ve dedim ki «Efendiler, sizleri görmeyişim, benim o derdimi hafifletir.

Bizler, bir şaşkınlık ve her şeye sebep arama şaşkınlığı içindeyiz.

En iyi yastığım, ona sahip olduğka kolumdur.

OTUZ YIL

Bundan otuz yıl evvel bahçelerim, bağlarım,
Sıra sıra çamlardan, yeşil yeşil dağlarım
Mermerden evim vardı, tam otuz yıl evvel.

Geniş, omuzlarıyla bir kaleydi babam,
Ve serviden boyuyla, genç saçlarıyla anam,
Bir hazineydi, bütün koca dünyaya bedel.

Deften, uttan, şarkılar nehir gibi akardı,
Ağrıyan şakağımı bir hayalet okşardı,
Benim de tam otuz yıl önce her şeyim vardı,
Silerdi gözlerimi ipekten ince bir el.

Farksız gibidir benden cölde kalan bir yolcu,
Kurudu dudaklarım haykırı haykırı su...
Dolmıyorsan içime bari gel sen beni yu...
Otuz yıl beni çağır... Ve götürmek için gel...

Bafra : Necmettin Esin

Bir Ağaç Altında

İncecik dalda,
Sallanıp şakıyan kuşum;
İstersen uçabilirsin başka güzelliklere.

Gölgesinde saadet duyduğum
Bu ağaç altından ben de;
Ayrılabilirim başka yerlere.

Lâkin;
Sen yerinden kıpırdayamıyan ağaç
Sanki bizden az mı mesutsun?

Biz gitsek de
Yalnız korlar mı seni,
Başka insanlar, başka kuşlar.

Ali Rıza Koraltan

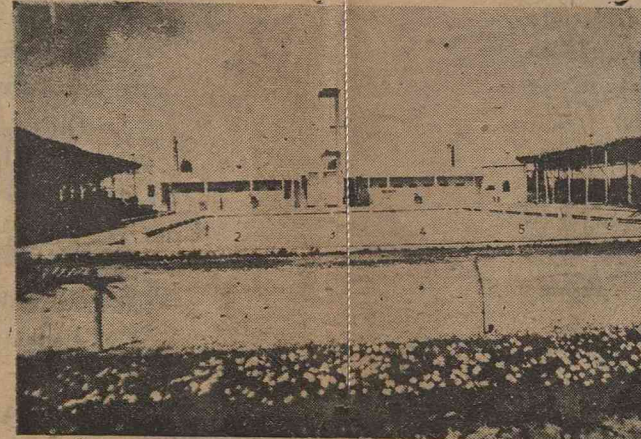
BULUTLAR

Ben sonrasızlığı düşünmeliyim yalnız
Bir de aklımda saltabaş bulutları
Bir gün kırmalıyım içimdeki putları
Ve açılmalıyım rüzgâr kadar kaygısız

Aklın almadığı bir bucaksız denize
Kabil mi bulutlar hatırlamasın güzül!
Başımızda rüzgâr gibi uçan gündüzü,
Kabil mi, ki Tanrı bağışlamasın bize!

Ben sonrasızlığı düşünmeliyim yalnız
Günü yıldızları geceyi bulutları
Ve daha bir sürü acunluk umutları
Madem gecelerle bu saat başbaşa'yız.

A. S. Yücebaş

YÜYME HAVUZU

Toprak Olunca

Gönlümü bir sızı inletir yakar,
Yapraklar sararıp güller solunca.
İçimden ırmaklar çağlayıp akar,
Ufka doğru giden gurbet yolunca.

Son bir defa daha görünmez misin?
Kanayan kalbime hicran dolunca.
Ağlayıp mateme bürünmez misin?
Uğrunda gençliğim toprak olunca.

T. Seyhan Eryalaz

ŞİİR ve MÜZİK

Yazan : Bettina Von Arnim

Çeviren : Orhan Remzi Yüreğir

Bettina Von Arnim 19. ncü Asır başlangıcında Alman Romantizminin değerli uzuvlarından birisidir. Bu kadın şair, bilhassa Alman halk masallarını sanatkârane bir şekilde işlemekle ve onları Alman edebiyatına sokmakla Grimm kardeşlere hayırlı bir öncü olmuştur. Sanat tarihinde Bettina Von Arnim'in diğer bir hususiyeti daha vardır ki, o da büyük bestekâr, büyük insan Beethoven'in sayısı pek az yakın arkadaşlarından birisi olmasıdır. Dâhi Beethoven hayatında ancak üç kişiyi candan dost olarak görmüştü: Wegeler, Schindler ve nihayet Bettina Von Arnim. Bu yazısında şair, Beethoven ile ilk buluşmasını anlatmaktadır. Yazının başlığı «Begegnung mit Bethoven = Beethovene tesadüf» idi. Biz, Dâhi bestekârın şiir ve müzik hakkındaki fikirlerini ihtiva eden bu parçaya «Şiir ve Müzik» ismini verdik.

«GÖZLERİMİ açtığım zamanlar, içimi çekmeğe mecbur olurum; zira neyi görsem bunlar benim fikirlerime muhaliftirler ve bundan dolayı, müziğin bütün zekâ ve felsefenin en yüksek bir vuzuh noktası olduğunu hissetmiyen dünyayı hakir görmek mecburiyetinde kalırım. Müzik insanları coşturan bir şaraptır ve ben insanlar için bu şahane şarabı imâl eden, onu içki haline koyan bir Bacchus'um. Hiç bir arkadaşım yoktur. Yalnız yaşamaya mecburum. Fakat Tanrının, sanatında, diğerlerinden bana daha yakın olduğunu çok iyi bilirim. Onun ile birlikte her yere korkusuz giderim, onu her defasında tanıdım ve anladım. Ben kendi müziğimden korkmam, müziğimin fena bir talihi yoktur. Müziğim kimde bir anlayış, bir manâ yaratırsa, o, sürüklendiği bütün sefaletten kurtulabilir.»

Bana bütün bu sözleri, onu ilk defa gördüğüm zaman, Beethoven söylemişti. Şahsıma karşı samimi bir dostluk gösterirken beni bir saygı hissi kaplamıştı. Orada Beethoveni anlaşılmaz olarak bulacağımı tahmin ediyordum. Diğer taraftan hayret içinde kalmıştım. Zira onun insanlardan kaçan birisi olduğunu ve asla kimse ile konuşmayacağını bana söylemişlerdi. Beni ona götürmekten korkuyorlardı. Bunun için Beethoveni yalnız aramak mecburiyetinde kalmıştım Beethovenin, daima değiştirerek kendisini sakladığı üç ikametgâhı vardı. Bunlardan birisi kırda, diğeri şehirde üçüncüsü ise surların yanında idi. Onu bu üçüncü evinde buluyordum. Haber vermeksizin içeri girdim. Beethoven piyanosunun başında oturuyordu. İsmimi bildirdim. Pek memnun olmuştu. Az önce bestelediği bir şarkıyı işitiş işitemediğimi bana sordu. Sonra, dinleyenler üzerinde hüznü bir tesir yaratan şarkısını keskin bir sesle ve kesik kesik söyledi.

«Bu şarkım biliyor musunuz, güzeldir, değil mi?» diye heyecanla konuşuyordu. «Çok güzel! Bir defa daha bu şarkıyı söylemek istiyorum!» Benim, bu arzusunu memnuniyetle kabul ettiğimden dolayı neşeleniyordu.

«Bazı şeyler bir çok insanlara tesir eder, fakat bu insanlarda sanat tabiatı yoktur. Sanatkârlar ateşli olurlar ve onlar vara yoğa ağlamazlar.»

Bana, evime kadar refakat ediyordu. Yolda sanat hakkında birçok güzel şeyler konuşuyorduk; yüksek sesle söylüyor ve bazan yolun ortasında duruyordu. Dinlemek, işitmek ona cesaret veriyordu. Büyük bir istekle ve beni yolda olduğumu unutturacak kadar bir şaşkınlığa düşürerek konuşuyordu. Onu, benimle birlikte, yolun sağındaki ağaçların altında yemek yiyen bir topluluğun içerisine girmiş görmek pek hayret verici bir hal olarak telâkki ediliyordu. Orada bulunan piyanoya oturuyor ve teklif edilmeksizin uzun müddet güzel bir şekilde çalışıyordu. Gururunun aynı zamanda dehası ile muvazenesizliğe düştüğünü görüyordum. Böyle bir heyecan anında zekâsı, kavranmıyan şeyler meydana getiriyor ve parmakları imkânsızlıkları mümkün kılıyordu.

Bu ilk buluşmamızdan sonra o, her gün ya bana geliyor yahut ben ona gidiyorum. Bu yüzden toplantıları galeri'leri hatta «Stephan» kulesini bile ihmal ediyordum. Bethoven «Ah! Buralarda neyi görmek istersiniz! diyordu, sizi alacağım, akşama doğru Schönbrunn parkına gideceğiz.»

Dün onunla birlikte, muhteşem, hayat dolu bir bahçeye gittim. Bütün limonluklar açıktı. Havayışı turucu idi. Bethooven yaz sıcaklığının sıkıntısı içinde duruyor ve şöyle diyordu: «Goethenin şiirleri yalnız muhtevaları ile değil ritimleri ile de benim üzerimde büyük bir tesir bırakıyor. Aklın en yüksek

MACARLARIN TÜRKİYEDEKİ HATIRALARI

Yazan
Antal Ullein - Reviczky
Budapeşte : 1943

Çeviren :
Nâzım Tarhan
Öğretmen Okulu Tarih Öğ.

Macar Milletinin tarihine şöyle bir göz attığımız zaman, görürüz ki on beş asırlık bir mesafede (Macarların ecdatlarıyla memleketterinin fethini, mukad-dem dört veya beş yüz seneyi buraya dahil ediyoruz) bazı müstesna fasıllar bir kenara bırakılırsa Macar milleti Türklerle daima sıkı münasebelerde bulundu.

Hatırlardadır ki ilk fütubat asırlarında Türk ırkıyla sihiyet peyda etmiş büyük bir halk kitlesi (Peçenek, Kuman, Özbek) Macar halkı ile kaynaşmıştır. Bu hareket, XIII. asrın sonuna doğru şarktan gelen akınlar, Macarlarla Türkler arasında dâimi ve mutlak bir temas temin ediyordu.

Daha sonra güneydeki İslâmiyetin inkişafı ile yeniden sıkı münasebetler başlıyor. Transilvanya Türk imparatorluğu ile deruni ve müsmir temaslarda bulunuyor.

Bir nizamı olarak inşa edilmiş ve içinde artık Harmoni'nin esrarını taşıyan bu sözleri bestelemek arzusunun duydum. Sesler buldum. Cuş ve huruş mihrak noktasının melodilerini her taraftan alıp bu seslere boşaltmak mecburiyetindeyim. Fakat bu melodiler çabucak elimden kaçıyorlar. Onları takip ediyorum, onları tekrar yakalıyacağım. Bu kaçış bende muhtelif ihtiraslar yaratıyor ve çok sürmeden yepyeni bir heves ve arzı meydana getiriyor. Kendi kendimi o seslerden bir türlü ayıramıyorum. Hayranlıkla ve süratle bütün bir modulation içinde bu sesleri çoğaltmamı. Son dakikalarda, evvelce söylediğim müzik düşüncesi üzerinde muzaffer olacağım. Görüyorsunuz ya, bu bir senfonidir. Evet, müzik, ahli hayatın hissiyata doğru giden bir yardımcıdır. Bu hususta Goethe ile konuşmak isterim. Acaba beni anlıyacak mıdır? Melodi şiir sanatının manevî hayatıdır. Bir şiirin akli muhtevasını manevî hislere götüren melodi değil midir? Bir şarkının sevimliliği, onun bütün hassas sesleri melodilerinde duyulmaz mı? Bu hassasiyet tekrar yeni yaratmaları tahrik etmez mi? O zaman akıl, umumiliğin hudutsuzluğunu tahdit etmek ister ki, bu tahdit de, en basit müzik düşüncelerinden en olgun müzik düşüncelerine kadar, hepsi, ana hepsi muhalif bir tavır takınırlar. Bu düşünceler benim senfonimden dışarı fıskıran harmonilerdir. Şunu söyleyeyim ki, çok satırlı şekiller evvelâ erir.

XVII. asrın sonunda Türk kudreti ve nüfuzu Karpatlar havzasından çekilerek doğrudan doğruya olan münasebeller artık azalıyor fakar yine iki millet arasında hissi ve manevî yakınlık artıyor ve bütün hayat müddetince kendini belli ediyor.

Türk - Macar sempatisinin çok karakteristik bir çizgisi : XVIII. asrın hatta daha sonrasının iki kardeş milleti birbirine yeniden bağlamak için coğrafi mesafe üzerinde köprü kuruluyor ve büyük milli hareketlerden doğan facialara bir çok Macar şefleri bu hareketlerden misafirperver Türk imparatorluğunda bir hüsnükabul arıyor ve buluyorlar. Uzun veya kısa devrelerde bir çok büyük Macar şahsiyetlerin zorla veya isteyerek gittikleri menfalarında iki kardeş milletin hayatına yeniden bağlanıyorlar.

Bir çok Türk mahalleri Macar tarihi şahsiyetlerin hatırasını zamanımıza kadar muhafaza etmişler.

ler ve bir vadi içerisinde dalgalana dalgalana gayeye doğru giderler. O zaman bir rahatlık hissedilir. Bu rahatlık bir ebediliktir, bir sonsuzluktur; bütün akıl içinde aslâ ihata edilemeyen bir şeydir. Her ne kadar eserlerimde daima muvaffak olacağım hissiyatı bende mevcutsa da, yine de bir çocuğun çalışmaya yeniden başlaması gibi, kendimi takatsız bırakmaya kadar uğraşmak isteği içinde görüyorum.»

Beethoven beni, orkestra ile yapılan büyük bir müzik provasına götürdü. Orada tam aydınlanmamış bir salonda, yalnız başıma locada oturdum. Bir kaç havagazı lâmbası çatlakların ve budak deliklerinin arasında parlıyordu. Onların renkli alevleri, hava cereyanı dolayısıyla şuraya buraya oynuyor ve sanki dans ediyorlardı. O zaman bu işitilmemiş zekânın idaresindeki insanları nasıl sevkettiğini görüyordum. Hiç bir imparator, hiç bir kral böyle kendi kudretini bilmek iktidarında değildi. Azimkârane, mağrur duruşu, yarattığı eserin mükemmelliğiyle sanki eşitti. Provada herşey ona hatalı geliyor, herşeyi yanlış buluyordu. Orkestra azaları arasında sanki iradi olarak nefes almak memnu idi. Zekânın hali hazırda muhteşemliği, akli faaliyet içinde her şeyi yanlış görüyordu. Ve o zamandan keşfolunuyordu ki, böyle bir deha sonraları bir mükemmeliyetin timsali olarak dünya üzerinde sarsılmaz bir hakimiyet kuracaktır..

dir. Uzun zamanlar Türk toprağı, gurbette ölmüş Macar büyüklerinin izlerini muhafaza ediyor. Milli merhamet onların mühim bir kısmını çok kıymetli metrukâtı mukddese olarak iade etti fakat diğer mezarlar daima dost milletin nezareti altında kaldı.

Bütün Macar hatıralarının serisi Türk milletinin tarihini süslüyorlar. Macarlar yaptıkları muhtelif in-kılâplarla Türkiye'ye yüksek ve devamlı hizmetler ifa etmişlerdir. Bunların arasından büyük bir kısmının isimleri bu memleketin tarih sahifelerine silin-meyecek bir tarzda geçmiştir. Bir kaç Türk milletinin evlâtları arasında meşhur şahsiyetler olmuşlar ve on-ların eserleri ilânihaye kalması için tamir edilmiş-lerdir.

Bunların arasından bir kısmını Türk aileler Tür-kiyede imar etmişler ve bu Türk ailelerin bir çoğu muhafaza ettikleri Macar menşeli ananeleri gururla meydana çıkarmışlardır. Bu Macar hatıraları aynı ayar ve kıymette olup gurbette ölen Macarların me-zarları, vaktiyle L. Koşut veya F. Rakoci'nin otur-dukları evlerdir. Fakat burada bizim işimiz iki dost milletin raporlarında aktif amilleri harekete getiren yakınlık bağları canlı hatıralardır.

Macar hatıralarının bol olduğu Türk şehirleri arasında tarihi sıra ile evvelâ Marmara kenarında İzmit gelir. Burada Macar milli hareketlerinin (Kou-rouz) şefi Emeric Thököly olup Zenta harbini müte-akip karısı ile buraya iltica etti. Misafirperver sul-tanlar ona müsaade ederek İzmite yerleştirildiler. Evi denizin kenarındaydı. Sultan bizzai ona şehrin yakınında (Çiçek meydanı) ismi verilen ve denizden iki saat mesafede dağın eteğinde bulunan araziye hibe etti. Yalnız sadık kâtibi Jean Komaromy ile güzel çiçeklerin örttüğü bu tarlaların, çok yakın yüksek dağlardan inen ve ala bakiyaların doldurduğu bu muhteşem derelerin, gölgelik ve meyvelerin bol-luğu, müteaddit istirahat sebeplerinin ve daima te-miz suyun bulunduğu bu çiftlikte E. Thököly gurbe-ti esnasında aziz prensesi Helene Zrinyi ile menfa zamanlarının büyük bir kısmını çiçek meydanındaki ikametgâhında geçirdi. İzmitte öldü ve Ermeni me-zarlığına gömüldü. Mezarı Goloman Thaly'nin ziyare-tinden evvel 1888 de Protestan İngilizler tarafından yeniden tazelenmiş ve muhafaza edilmisti. Prenses H. Z. nin malları kocası ile taksim edilmiş ve İstan-bula gönderilmişti. Kendisi de St. Benoit kilisesin-deki kabristana Fransa himayesinde yerleştirilmişti. Fakat bir plânda Türkiye'deki bütün Macar hatırala-rı ihtilâfsız olarak Tekirdağındadır. Bu da aynı şe-kilde Marmara sahilinde olup Türkler o kadar güzel inşa edilmiş bu küçük şehre Tekirdağ ismini veri-yorlar. F. Rakoci, II. ve hayat arkadaşları bu ilti-cağâhta beraber bulunmuşlar ve bir çoğu da orada ölmüştür. Prens erkânıyla beraber Türkiye'deki ilk melceğı 1720 ilkbaharına kadar boğazın kenarında Yeniköy denilen mahalde idi. Kont Nicola Bercsenyi tevabiiye şehrin yakınında Therapia'da yerleşti. 7 Mart 1720 de Sadrazam Prens'in yanındak elçiyê,

Bâbâlinin Macarlara Yeniköyün en münasip ve en fevkalâde bir yerini tahsis ettiğini bildirdi. Bu yer Tekirdağ olup prens oradan 24 Nisan 1720 de bir harp gemisi ile nakledildi. Rakoci'nin en aziz ahabası, mektupları ile meşhur Mikeş Kelemen'dir (1) Dolayısıyla bununla bu melce badema katî bir şekilde tes-bit edildi.

III. Ahmet Türklerin anenevî misafirperverliği ile sürgün Macarlara ihtimamla baktı. Tekirdağında Ermeni mahallesinde bir caddenin evlerini tamamen satın alarak sürgün Macarların tasarrufuna verdi ve burada bir (Macar caddesi) kuruldu. Caddenin bir tarafında Prens'in ve içinde yemek salonlarının bulun-duğu güzel evler sıralanıyordu. Pencereleri par-maklıklarla çiçekler, tavanları mermerden resimler süslüyorlar. Biz ancak yemek salonunun mobilyesile müzeyyen bir büfe ve tahta pipoyu muhafaza ede-bildik. Bu eşyalar 1905 de sanatkarane bir şekilde Kaş'a'ya nakledildiler ve Macar devletinin ihtima-mile şehrin münasip bir mahallinde bu yemek salo-nunun yeniden inşası ve orada millî metrukâtı mu-kaddese meyanında muhafazasına ehemmiyet verildi.

Macar caddesinden ötede Tekirdağın bir tepe-sinin sathı mailinde bütün Macarların içtikleri ve şehrin en mükemmel suyunun bulunduğu (Macar çeş-mesi) bulunuyordu. Rakoci çeşmenin etrafına şimdi bile hayran olunacak göz kamaştırıcı düz mermer taşlar koymuştu.

Misafirperver Ahmet III şimdi daha ilerigidek Macarların evlerinin tertiplerinden memnun olmadı-ğında Sultan 1720 de bir ferman ile Rakoci ve ar-kadaşlarının daimî tasarruflarına Tekirdağın mükem-mel çayır ve kabili ziraat arazisini verdi. Bu teber-ru bugün bile teorikman nizam ve kaidesine uygun bir şekilde muhafaza edilerek katîyen fesholmuş de-ğildir. Arazinin bir kısmını Tekirdağın Katolik Ro-men daireiruhaniyesine vasiyetname ile teberrü etti. Diğer geri kalanı arkadaşları tarafından ekiliyordu. Bunların sonuncusu olan E. Horvat 1799 da 120 ya-şında öldüğü zaman araziler tamamen metruk bir hale döndüler. Bugün bu teberruların idaresi bir İtalyan papazının riyasetindedir.

Bidayette Rakoci ve arkadaşları bile Tekirda-ğındaki bu yerleşmelerine muvakkat nazarile bakıyor-lardı. Fakat seneler geçiyor Fransa siyaseti yeni bir istikamet alıyor, Çar Büyük Petro 1725 de ölüyor ve Macaristanın başında bulunan bir ordunun tekrar faaliyete geçme ümidi de gittikçe zayıfladı. Hristi-yan Rakoci mütevazihane Allahın rızasına tevekkül olarak feryatsız bir şekilde geri kalan ömrünü Te-kirdağında ölümleri birbirini takip eden sad k arka-daşları arsında geçirdi.

(Devamı Gelecek Sayıda)

(1) Bu mektuplar XVIII. asır Osmanlı tarihinin kıymetli vesikaları olup klasikler sırasında Sadettin Karatay tarafından iki cilt olarak Türkçeye tercüme edil-miştir.

CUMHURİYETİN DOĞUM AYI:

== EKİM ==

ALTI Asırlık Osmanlı saltanatı kayalıklara çarpmış köhne bir gemi gibi çatırdıyordu. Türk Milletinin sinesinden doğan Mustafa Kemal acı hakikatlarla karşı karşı-yadır.

Dejenere olmuş bir imparatorluğun ölüsü üze-rine yeni bir devlet kur-mak ümidi, yeni bir fe-lâketi. En iyisi ve isa-betlisi, yıllardır sömürü-lmüş, kanı yok pahasına akıtılmış Anadolu evlâdı-nın bağrında taşlaşan kah-ramanlığı ateşlemek ola-caktı.

Öldü zannedilen asil Türk Milleti, milli bir ih-tilâli göğsünde, düşmanla-rın canevine atılacak bir kundak gibi saklıyordu.

Bir gün bu asil milletin asil evlâdı Mustafa Kemal bir işaretle başa geçti.

Büyük harpten mağ-lûp çıkmış perişan Türk Milleti, kanının son dam-lasına kadar, vatan ve istiklâl uğrunda çarpıştı. Ve :

29 Ekim 1923 de saat 20 yi 30 dakika geçe Cumhuriyeti bütün dün-yaya ilân etti. Ve Cum-hur Başkanlığına Türkün o, en aziz evlâdı Mustafa Kemal seçildi.

Yarın bu mübarek günün 23 üncü Yıldönümü-nü kutlayacağız.

Bu Milli ve ölmez Bayram hepimize Kutlu olsun.

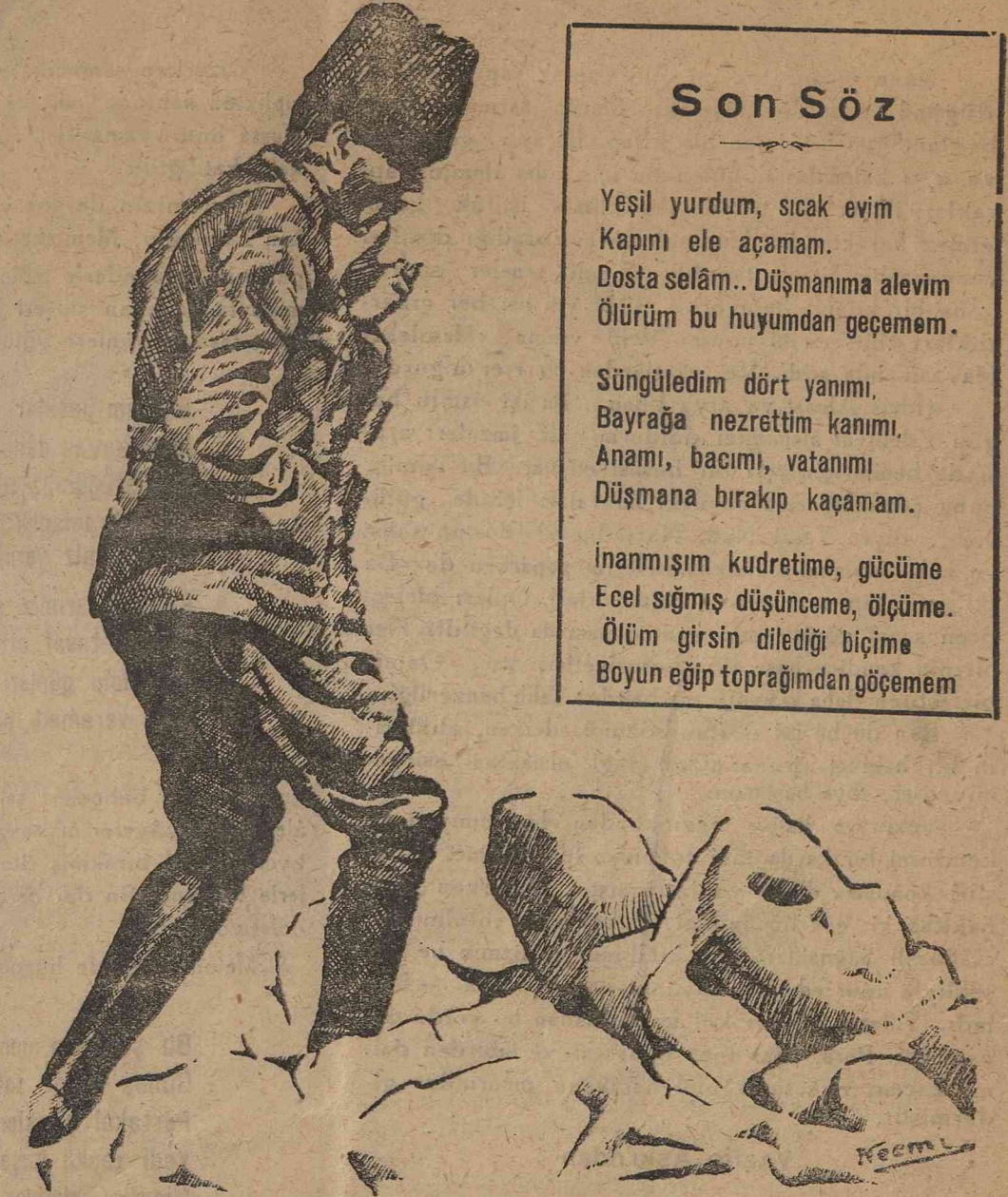
Bu aziz emaneti, bu Türk Milletine en çok ya-

Son Söz

Yeşil yurdum, sıcak evim
Kapını ele açamam.
Dosta selâm.. Düşmanıma alevim
Ölürüm bu huyumdan geçemem.

Süngüledim dört yanımı,
Bayrağa nezrettim kanımı,
Anamı, bacımı, vatanımı
Düşmana bırakıp kaçamam.

İnanmışım kudretime, gücüme
Ecel sığmış düşünceme, ölçüme.
Ölüm girsin dilediği biçime
Boyun eğip toprağımdan göçemem

kışan Cumhuriyeti, gençliğin sarsılmaz çelik omuz-larına bırakıp ebediyetin kucağına gömülen Mustafa Kemal, bugün 24 yaşındadır. Onun doğumu Türk Milletinin istiklâle kavuştuğu günden başlar; Ve Türk Milletinin alın yazısıyla dünyanın sonuna kadar uzar.

ASYALI

Memleket Havası

Selâmi ASYALI

Bana yılların takvim gibi yaprak yaprak dökül-
düğünü ve bu dökülüşe iki ömrün sarmaş dolaş
bağlandığını hatırlatan bir kitap. İki ayrı gönülden
ve ayrı kalemden dökülen bu iç ve dış âlemin yap-
rakları iki iklimin tezadı, iki iklimin iştirâk kabul
etmez karakteridir. Hadiselerin ayıramadığı dostları
yanyana bir kitapta tanıdık. Şimdi seneler sonrası
gene bir kitapta buluyoruz. 1931 yılı beraber çıkar-
dıkları «Bir ses iki nâme» 1946 yılının «Memleket
Havası» nda eridi. Ve tezatlardan bir eser doğurdu.

İdris Ahmet ve Ziya İlhan... Bu iki ismin bu-
gün Edebiyat âleminizi dolduran şair imzaları ara-
sında benim için ayrı bir hususiyeti var. Bu isimler
bana çocukluğumun en eski hatıraları içinde gülü-
yor...» diyen Yaşar Nabi Nayır bu iki dostun sanat
ve ruh bakımından mukayeselerini yaparken de «Bu
iki genç şair aynı telden çalmıyorlar! Onları birleş-
tiren sanat görüşlerinin aynı olması da değildir. Her
birinin kendine has, ayrı hususiyetleri var. Onları
birleştiren daha kuvvetli bir bağdır: Talih benzerliği.»

Ben de bu iki dostun sözünü ederken, alınlari-
ni bir hakikat uğruna çizgi olmaktan esirge-
miyenler, diye bağlarım.

Vezin ve kafiye inzibatından hoşlanmıyan ve
kendisini bir kayda tâbi tutmıyan İdris Ahmet Pura,
şiiri konuşma diline yaklaştırmıştır. Yazarken mu-
hakkak ki, çok düşünüyor. Fakat çok yorulmıyor.
«Güneşli Sağnaklar» şiir kitabında realizmin ve şiir
şekliyle nesir edasının savunmasını yapmakla işe baş-
ladı. Yılların çarkına kol kaptırmadan bu yolda de-
vam etti. Pura, «Şairane» olmaktan ve tâbirden dai-
ma kaçmış ve susuzluğunu hakikatın pınarında gi-
dermiştir.

Vazife Aşkından

Ben 338 İdris Pura,
Senelerdir memurum bir bankada.
Bıkmam, usanmam zevkle çalışırım,
«Değişmez gelirli» olduğum halde.
Memnundur benden bulunduğum servis,
İşi sermez eritir, derler, İdris.

Yazarken samimilikten ayrılmıyan ve dâima ga-
riplikten sakınan şair, ne demek istiyorsa ne duy-
muşsa onu yazmaktadır. Şiirlerindeki kuruluk haki-
katın katılığıdır.

Çevremizin de çok yakından tanıdığı Ziya İl-
han Zaimoğlu, Memleket Havası'nda hüznün ve iyi
günlerin usta ellerle tablolarını çiziyor. Mevsim yağ-
muruyla başlayan şiirleri bizi çocukluğumuza o se-
razat tasasız günlere götürüyor.

Bilmem hatırlar mısın çocuğum,
İnce kavak dallarıyla
Döğüştüğümüz Hıdırelles sabahlarını?
Ve kahramanlık masallarıyla
Özlediğimiz yarını.

Kahkahalarımız şaşkın bir kış gibi
Güneşi tavaf etti tam yirmi kere;
Şiir dolu günleri unutmuş gibi
Hâla varamadı umduğumuz yere.

Portakal bahçeleri şairi bu defa hayatının ve iç
âleminin hikâyelerini zengin bir şiir ahengiyle anla-
tıyor. Şekli bırakmış ritmin kanatlarından ilâhi ses-
lerle ve faniliğin dar çerçevesinde geniş adımlarla
dolaşıyor.

Memnunken de hüznün kardeşliğini bırakmıyor:

Bu şehirden memnunum amma;
Güneş bahar sabahları,
Portakal çiçeklerinden dokuduğu
Yedi renkli kuşakla,
Misafir gelmiyor odama.
Artık ne sabah rüzgârı,
Ne kuşların hep bir ağızdan okuduğu
Duâlar, beni uyandırmıyor şafakla...
Artakalmış gibiyim bir başka devirden,
Yıllar var kaybettim yeşil cennetimi.

RENKLER

Arif Nihat Asya

Ey siyah, gecene dön; yatağımızı ser... Ey be-
yaz., karlarına kalemimizle, mürekkebizle geliyo-
ruz.. Bekle bizi....

Ey mavi, göklere dağıl; gözlerde toplan... Ey
yeşil; dal ol, yaprak ol; çağır bizi....

Ey siyah; küçül, bize gözbebeklerinden bak...
Ey kızıl; yanaklarda ısıt, dudaklarda yak bizi....

Ey mavi; kanatlarına al, göklerde gezdir... Ey
beyaz, köpüklerde yüzdür bizi....

Seril ey yeşil, yolumuza... Toprağı sevdire bize,
Toprağa sevdire bizi....

Ey bacalardan tüten mavi; dağıl.... Mavisini
taşı göklerin... Yağ bize, yıka bizi....

Şu ince beli ey sağ elim; sen o yandan, ey sol
elim; sen bu yandan sar.... Anlamasınlar halkamızın
sağ neresidir, sol neresi?...

Ey siyah; zindan oldun bize... Ey mavi, azadet
bizil....

Unuttum mevsimleri;
Bir gölge gibi silindi hafızamdan
Dostların, düşmanların isimleri.
Memnunum bu şehirden.

Bütün şehirlerden, dünyadan ve insanlardan
memnun olan şair, güneşin, portakal çiçeklerinden
dokuduğu yedi renkli kuşakla odasına gelmediğinden
şikâyet ediyor.

Dâima açık fikirliliği amaç edinen, aydınlığa ve
güneşe dost olan Ziya İlhan, sabah rüzgârından ve
kuşlardan gelen seslerle uyanamıyor artık.

Başka bir devirden arta kalmış ve boşalmış ha-
fızası yeni dostlarla ve yeni hadiselerle doluyor.

Ve her şeye rağmen yaşadığı şehirden, dün-
yadan memnun.

Ziya İlhan Zaimoğluna ve İdris Ahmet Pura'ya
daha geniş ufuklar sağlayacak bir sanat âlemi dile-
mekten başka nem var. Dostları bütün kalbimle teb-
rik ederim.

GÖZLERİN

Dağılır ufku kaplayan sisler,
Süsler hayalimi en ince hisler,
Açılır bahçemde, güller, nerkisler,
Gözlerin gözüme baktığı zaman!

Gamdan uzaklaşır şen şad olurum,
Dünyada bir lezzet, bir tad bulurum,
Ölsem de yeniden hayat bulurum,
Gözlerin gözüme baktığı zaman!

Sensin goncagülüm, sensin baharım,
Sensin şu dünyada emelim varım
Allahı unuttur sana taparım,
Gözlerin gözüme baktığı zaman!

Hasan Yaşar Bulut

"YOL"

Necat Ümit

Denizliden bir dergi aldım. «Fikir ve sanata doğru» «YOL» alan ve sayfalarını bu anlamdaki kıymetli yazılarla süsleyen, gençlere geniş ölçüde yer ayıran bir dergi.

«Bilgiye doğru gidiyoruz; hedefimiz kültürdür. Yolcularımız genç ve enerjik; yolumuz çetin de olsa göğüs gereceğiz.» Ön sözden aldığım bu iki cümle gençliğe olan güvenimi biraz daha kuvvetlendirdi. Ben Türk gencini sözünün eri ve işinin ehli görür ve bu görüşüme inanırım.

Büyük gayretlerle çıktığı anlaşılan «YOL» un daha olgun ve daha mükemmel çıkmasını diler sanat sever arkadaşlara başarılar dilerim.

Bu dergide Rauf Özünlüye ait olan «Kendime» adlı şiiri beraber okuyalım ;

Semâlar kadar geniş ol hafızam,
Duy, sana hükmeden zamanı.
Boşalt hatıranı sen de kafam.
Artık; sürme eski maceranı.

Hülya bozumu, mevsim sonu,
Bir ömre bidel ki anmak;
İçimizdeki rüyaya
Kapılıp hakikat sanmak.

Kimdir Nedir?

(8. nci Sayfadan Devam)

den uzak, temiz bir ruha malik olan Handan kocasının bayağılıklarıyla gün geçmez ki bu hummanın içinde olmasın. Kaderine boyun eğen Handanın hafızasında saklı ve ruhunun susuzluğunu gideren hakiki aşkı Refik Cemalde buluverince şaşırır. Mantığı zaten altüst olmuş iradesi gevşemiş bu iki akrabasının günahlarını bu büyük aşk affettiremezdi. Hasta ruhunun hakimi Refik Cemal sıhata dönen Handanın fazilet celladı oluyor. İşlediği hatanın büyüklüğü anımsızın kavrayan Handan, yaptığı fenalığın bir rüya mı, bir hakikat mı olduğu neticesine varamıyor. Bir vicdan azabı bu fenalığın intikamını almakta gecikmiyor ve beyin hummasının öldüremediği Handan bu azap ve bu hicap öldürmüye yetiyor.

Handan bu felâkete sürükliyen sebep KİMDİR, NEDİR?...

Kitaplar Aleminde

(4, 5. nci Sayfadan Devam)

Hülâsa, kitap hakkında söylenen sözleri toplamak icabederse şu düşüncelere varırız:

Kütüphanelerimizde, dolaplarımızda, sıralarımızda hattâ ceplerimizde sakladığımız her kitap birer canlı varlıktır. Her sahifesi bir devrin, bir neslin, bir fikir ve ilim şubesinin izlerini saklar. Nihayet her kitap bir fâninin mezar taşı olur. Geçmişe saygı göstermek her insan olanın vazifesi olduğu gibi, kitaba saygı da her münevverin borcudur.

İnsanların fânî olduklarını hepimiz biliriz. Yalnız bu fâniliği tatlı ve devamlı bir yaşamaya çeviren şey, yine arkalarında bıraktıkları izler ve isimler değil midir?..

Çukurova

Adana Halkevi tarafından Ayda bir
defa çıkarılır.

Fikir ve Sanat Dergisi

YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN
Hamid Şalih ASYALI

Seneliği : 240 Kr.

6 Aylığı : 120 Kr.

Gönderilen Yazılar neşredilsin edilmesin
iade edilmez.

Adres : Adana Halkevi Bşk. İlg. veya
Çukurova Dergisi Yazı İşleri Md. İlgü

BUGÜN Basımevi Adana

26 EYLÜL

(7. nci Sayfanın Devamı)

Asıl Türkçülük, Atatürkün Türkçülüğü, aktif ve yaratıcı Türkçülüktür. Türkçülüğün asıl olgun safhası Atatürk safhasıdır.

Bu safhaya yakından bakılırsa büyük bir Avrupa-laşma ve medenileşme hareketi görürüz. Bu medeniyet hareketleri; bilim, fen ve teknik hareketleridir. Bu arada bir de kültür hareketi vardır : O da dil hareketidir. Dil hareketini, «Dilde Türke doğru!» cümlesile özleştirebiliriz.

Dil, bir ulusun özelliklerinin aynası olduğundan, dilimizi işlerken bir taraftan doğu dillerinin etkisinden kurtaracağız, diğer taraftan da batı dillerinin boyunduruğu altına vermeyeceğiz. Dilimizi yabancı unsurlardan ayıklarken, arısal bilim terimlerinden başka dilimize hiçbir yabancı kelime sokmamağa dikkat edeceğiz.

Yeni bir yazı dili yaratmak için ikinci önemli nokta, Anadolu halk dilinde, halk lehçelerinde kullanılan söz ve ifade usullerini inceleyip tesbit etmek, Anadolu halk şiirlerini, geleneklerini öz olarak halkın bütün kültürel ürünlerini toplamak lazımdır.

Halk kültürü, halk geleneği ve halk şiirle yutulmayan bir Dil, dilciler ve Dil bilginleri tarafından ne kadar özleştirilirse özleştirilsin, yine güzelleşmez. Bir dil, ne zaman kendini yaratan halkın kafasına, hayat felsefesine, güzellik anlayışına göre yapılsa o zaman millî dil olur.

Bazı yazarlar son zamanlarda, Batı dillerine ait, kelime kullanma sevdasına düştüler. Buna sebep, ya kendilerini bilgiç göstermek için sık sık yabancı kelimeler kullanıyorlar; yahut yeniden öztürkçe kelime ve terim öğrenmek ve yaratmak hususundaki tenbelik ve dilin temizliği, özelliği meselesine karşı ilgisiz oluşlarından dolayı böyle yaptıklarına inanıyoruz.

Bu küçük yazar topluluğu ayrı «Müstesna» büyük bir aydın kütlesi Türk dilinin özüne, ahengine ve ruhuna yeni bir özellik vererek konuşma diline yazma dilini olgun bir şekilde işlemişlerdir. İşlemeye devam etmektedirler. Bu uğurda çalışmalar çok iyi sonuçlar vermiş, devlet ve bilim dillerinde Türkçeleştirme işi pek ilerlemiştir. Çıkarılan sözlük daha mükemmel bir hale getirilerek yeniden basılacaktır.

Bu arada okul kitaplarındaki bilim terimlerine itiraz edenler, «Oğlumuzla kızımızla bilgi bakımından anlaşıyoruz» diyenler var.

Hepimizin şunu bilmesi icabeder ki, yapılan devrimler bugün için değil gelecek için yapılır. Nasıl ki şapka devriminde, fesi çıkarıp şapka giymek tuhaf oluyordu. Bugün de tersine : Kimsenin şapkayı çıkarıp fes giymek aklına bile gelmez.

DÜZELTME

Beşinci sayfada «KIZIMA» adlı nesirde birinci paragrafta «seni avutarak hergün çocukluğundan bir parça ayırıp bugünden daha çok uzaklara götürüyor» olmaktadır.

Annelerimiz ve kız kardeşlerimiz peçeyi ve çarşafı atıp manto giydikleri zaman evvelâ bir bocalama devri geçirdiler. Yolda giderken yürümelerini şaşırdılar. Fakat bugün aynı şahıslara : «Çarşaf ve peçe giyeceksiniz!» desek, hafif bir dudak bükme ve alaylı bir tebessümle karşılaşıp red cevabı almamız pek tabiidir.

Bunun gibi dilde yapılan devrimde, evvelâ hoş karşılanıyabilir. Bu, dil devriminin ruhsuzluğuna, özsüzlüğüne, benliğimize uymamasına delâlet etmez. Sadece bu iş yeni ve diğer devrimlerde olduğu gibi, küçük bir karşı ulam «Muhafiz zümre» bulunabilir, beğenmiyebilir. Bu büyük devrimin, bu büyük dil davasının ruhunu bilenler ve kavrayanlar bu işin en hararetili taraftarlarıdır.

Osmanlı dili Altıyüz yıldanberi işlendiği için, bugünkü olgun şeklini aldı. Öz Türk dili de uzun zaman işlene, işlene olgun, güzel, ahenkli ve mükemmel bir hale gelecek ve diğer devrimler gibi, gelecekte dil devrimi de gayet iyi karşılanacak ve en büyük bir devrim olan dil devrimini yapanlar, rahmetle minnetle anılacaktır.

Türk dil kurumunun çalışmaları ürünü olan, bugünkü dil devrimimizin gelecek için hayırlı ve verimli olacağına inanıyoruz.

ATATÜRK, 2 Eylül 1930 yılında dil hakkında şu öz sözleri söylemiştir :

«Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması millî hissin inkişafında bağca müessirdir. Türk dili dillerin en zenginlerindenidir. Yeterki bu dil şuurla işlensin.

Ülkesinin, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır.»

Ebedî Atatürk, ebedî istirahatgâhında rahat uyu. En büyük davalarından biri olan dil devrimi artık gerçeğe doğru yol almıştır. Gösterdiğin hedefe koşar adımlarla ilerliyoruz.

Çukurova

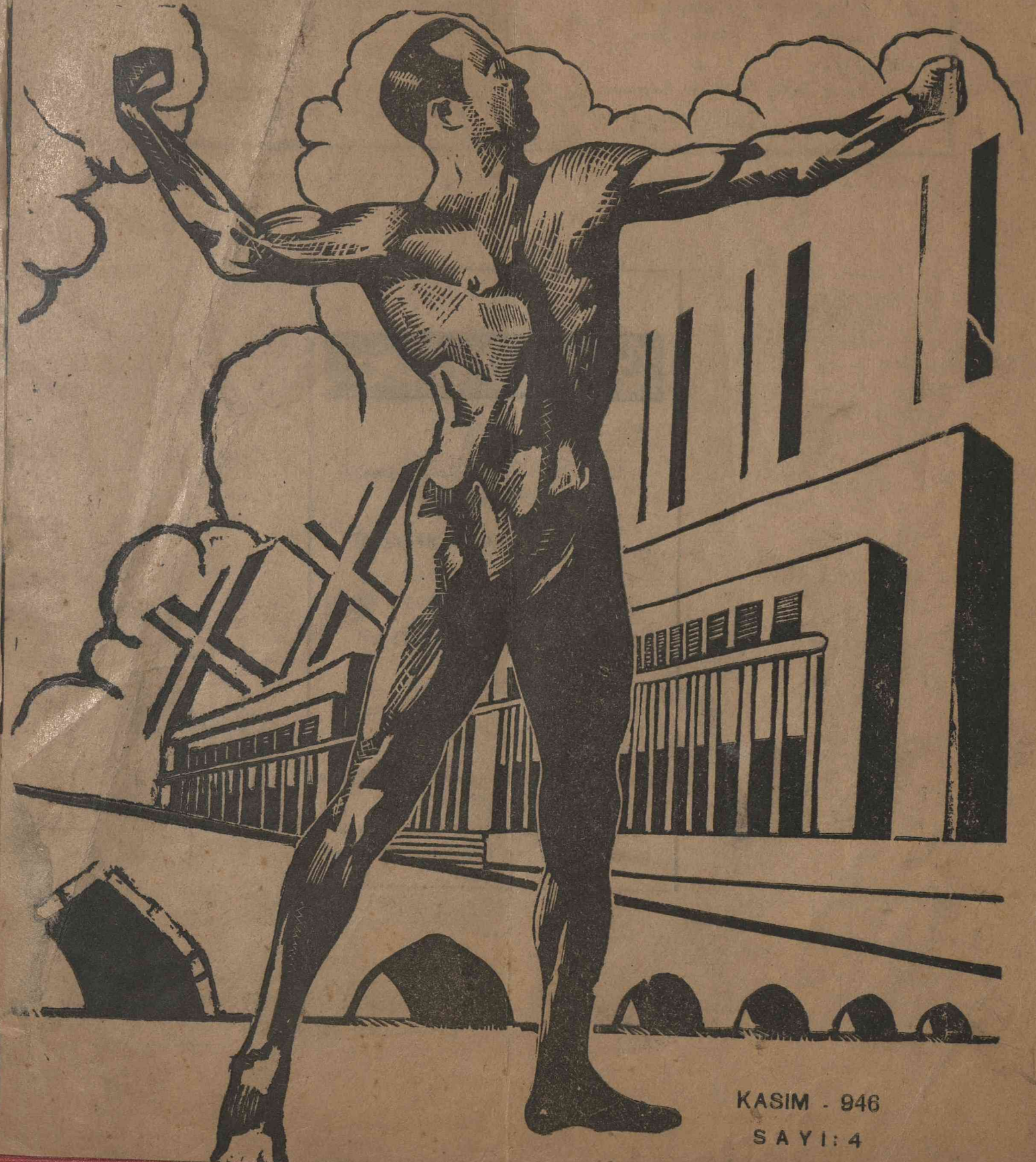

Kaybolmuş seneler katlanmış günler
Yüzünde zamanın gergefi kalmış.
Bir masal lezzeti veren düğünler
O atlı alaylar gerçek masalmış!

Gözlerin mazinin derinliğinde
Bir dişi arslanın kendi ininde
Bir nesil yaşıyor öz benliğinde
Tazeliği senden torunun çalmış..

Çukurova

ADANA HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

KASIM - 946
SAYI: 4